

STJERNA

Det var forsommer og hektisk aktivitet på Sliperen som vanlig var med våronn og forberedelser til slåttan. Ikke mindre travelt ble det av at gårdbrukeren selv slet med sviktende helse samtidig som Svarta, arbeidsmærra på gården, skulle sette fjell til verden. Sønnene på gården, Ernst og Ivar, bodde omtrent i fjøset mens det sto på, og lite annet ble utført av arbeid. Det var ikke hver dag det kom et fjell til verden der på bruket, nei det var ei storhending som krevde oppmerksomhet må vite.

Svarta var like svart som navnet sitt. Ei robust hoppe med et tålmodig og godt lynne. Noe stutt i kroppen, men en trofast sliter både foran slåmaskina og tømmersleden. Hun strevde ei god stund med denne nedkomsten. Det var ikke akkurat smått det som skulle komme til verden denne dagen.

Ei blåsvart mule var det første fødselshjelperne fikk se, så kom brune kinn og ei like brun panne med ei lysende hvit stjerne i midten til syne. Resten av hoppefjellet var også brunt med blåsvart man og halehår. Som du forstår var navnet allerede gitt. Det måtte bli Stjerna, selv om hun gjennom livet oftest måtte finne seg i å bli omtalt som Bruna eller bare «mærra».

I tiden som fulgte diltet og hoppet Stjerna rundt mora, som ikke mange dager senere måtte dra møkkvogna eller «bekkvogna» som de kalte den på gården. Åkrene måtte gjødsles og pløyes, poteter og såkorn måtte i jorda uavhengig av fødsler. Stjerna overtok etter hvert de tunge takene fra mora. Tømmerkjøring vinters tid var nok den mest krevende oppgaven. Det var på en av disse dagene med tømmerhogst at Stjerna skulle vise hva som bodde i henne.

Ernst var alene med Stjerna langt inne i tømmerkogen. Snøen var dyp og løs slik at det ikke var greit å få fast underlag for tømmerstøttinger med lass. Under kvistinga glapp øksa, og traff Ernst på leggen. Han kikket ned, men kunne ikke se annet enn ei rift i støvelen. Det gjorde litt vondt i foten, men såpass må en tåle i tømmerkogen mente han. Etter å ha kvistet og kappet ferdig, satte han seg ned på et øyeblikk. Han kjente seg litt svimmel og utilpass. Han ville se på foten som nå kjentes øm med en dunkende smerte. Da han dro av støvelen, var den full av blod som rant ned i snøen. Dette var nok litt mer alvorlig enn han først hadde trodd. Men å kjøre hjem uten tømmerlass, nei det gikk ikke an. Møysommelig fikk han ved hjelp av tømmeraksa lesset opp de klargjorte stakkene.

Blodtapet begynte å merkes nå. Han fant en lang kvist og kravlet opp på tømmerlasset. Han svaiet av utmattelse og tenkte at han sannsynligvis ville falle av om han ikke tok forholdsregler. Derfor bandt han seg fast til lasset med tømmerne, lente seg deretter fram og gav Stjerna et kraftig rapp med kvisten.

Stjerna, som sto i sine egne tanker å ventet, var helt uforberedt på dette. Hun hadde aldri tidligere i sitt liv fått smake pisk. Hun reiste seg opp på bakbena og stemte kjempekreftene ned i bakken med et rykk så kraftig at den fastfrosne sleden med tømmerlasset lettet. Det knaket stygt i skjekene og Ernst tenkte at nå knekker vel draget og mærra løper hjem tomhendt, mens jeg blir sittende her. Men utstyret holdt, og det bar ned gjennom skogen i rykende fart ettersom Stjerna slo over i galopp. Snøføyka sto rundt ørene og sleden danset på meiene. Det var et under at den ikke veltet i de krappeste svingene.

Det siste stykket opp mot gården, var det stigning. Her klarte ikke Stjerna å holde samme fart. Men fort gikk det likevel. Neseborene hennes var vidåpne, blikket vilt og bestemt, mens svette skumflak drev av hestekroppen.

Ute på tunet sto broren Ivar og kløyvde ved. Han fikk øye på hesten i det den kom over siste kneika. Da frøs han til og ble stående å måpe. Hva slags tømmerkjøring var dette? Hadde Ernst mistet vettet der inne i skogen? Han løp dem i møte og greip tak i bisselet til Stjerna. «Har du tenkt å skamkjøre mærra?», kauket han til Ernst som nå var like ved å falle i uvett. «Hogg meg i foten» klarte Ernst å presse fram. Ivar forsto da alvorret, løsnet tømmene og bar broren inn i huset. Karen, mor sjøl på gården, tok seg av Ernst mens Ivar fikk Stjerna inn i stallen. Hun måtte tørkes og strigles, få lunkent vann og mat. En hest kan sprengte seg selv i slike tilfeller, og det var ingen garanti for at hun ville komme fra den ville ferden uten men. Ivar ble hos Stjerna hele den kvelden og natta.

Stjerna ble helt bra igjen. I årene som fulgte sto hun for det meste av grovarbeidet på Sliper. Etter hvert kom det småfolk i gården som forgudet henne nesten like mye som Ernst. Vi barna satt på høylasset, balanserte på skjekene, og kravlet på hesteryggen mens hun dro sleperiva. Stjerna var kvikk og rask når hun fikk ordre om å dra, men var det barn på ryggen eller i nærheten var det ingen som fikk henne til å gjøre annet enn å luffe forsiktig framover mens hun kikket rundt seg og humret advarende. Da måtte selv bonden melde pass og smøre seg med tålmodighet.

Så kom traktoren. Stjerna fikk mer fritid på stallen og i marka. Vi stakk ofte til henne en sukkerbit og brukte mye tid på strigling og klapping. Det ble godt mottatt, og vi fikk god humring til svar. Men så kom dagen da Stjerna skulle forlate oss. Ernst hadde lenge bekymret seg for helsa til hesten, og spesielt at bena nå nesten ikke bar henne.

Dyretransporten sto i tunet. Bare Ernst var ute. Vi andre ville ikke se på, og holdt oss langt unna. Stjerna hadde ikke lyst til å gå inn i denne doningen sammen med sjåføren. Dette var nytt og uvant. Men da Ernst hvisket fortrolig i øret hennes lot den lojale hesten seg føre inn til spilltauets. Da Ernst gikk ut ble hun urolig og stampet med bena. Ernst stilte seg da foran på vogndraget og snakket til henne gjennom en liten lufteåpning. Hun ble straks roligere. Ernst ble stående på draget de første hundre metrene nedover veien før han tok et endelig farvel og hoppet av.

Det tok en god stund før Ernst kom hjem etterpå. Jeg kan ikke huske å ha sett faren min gråte noen gang, hverken i begravelser eller ved andre triste anledninger. Men øynene var blanke og røde da han omsider kom hjem, og han var svært fåmælt resten av den dagen.

Den lojale og trofaste Stjerna med kjempekreftene, livredderen og familiemedlemmet vårt ble 24 år.

Håper inderlig at du fant fred og en like god tilværelse der du er nå.

Fortellingen om Stjernas fødsel og levnet er fritt gjengitt etter Ernst (1921-2003) og Ivar Stavnes (1929-2001).

7. august 2016

Anton K. Stavnes

Stjerna og Anton ca. 1970